

Бухоро давлат университети магистрантларининг илмий мақолалар тўплами

2016

ТАФАККУР ВА ТАЛҚИН

СБОРНИК НАУЧНЫХ ТРУДОВ МАГИСТРАНТОВ * COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES OF BUKHARA STATE UNIVERSITY POST-GRADUATE STUDENTS

Bundan tashqari matnni tilning morfemika, morfologiya, sintaksis, tinish belgisi fonografik-uslubiy sathlarida ham "lingvistik mikroskop" ostida tahlil qilishimiz mumkin. Bu orqali biz nafaqat bilimlarimizni sinovdan o'tkazamiz, balki til elementlarining cheklangan imkoniyatlarga ega ekanligini, nutqda til birliklarining nutqiy sharoit talabi bilan bitirish qirrasini o'zini namoyon qilishini ko'rishimiz mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Qilichev E. Matnning lingvistik tahlili. –B.:Buxoro universiteti, 2000.
2. O'zbek tilining izohli lug'ati. –M.:1981.
3. Sayfullayeva R., Mengliyev B. va boshq. Hozirgi o'zbek adabiy tili. –T.:2010.

5 A 120102 – LINGVISTIKA (INGLIZ)

SINXRON TARJIMA– TARJIMANING BIR TURI SIFATIDA

ABDULLAYEVA G.G. (BuxDU magistr talabasi)

Bugungi kunda mamlakatimizda xorijiy tillarni o'qitish va o'rganish masalalariga katta ahamiyat berilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2012-yil 10 dekabrda PQ 1875 sonli "Chet tillarni o'rganish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori ijrosi doirasida yurtimizda ko'plab samarali ishlar amalga oshirilyapti. Shuningdek, O'zbekistonda dunyoning nufuzli mamlakatlaridan ko'plab olimlar, delegatlar ishtirok etadigan xalqaro konferensiyalar, simpoziumlar va seminarlar tashkil etilishi bunday anjumanlarda, albatta, chet tillarini puxta o'zlashtirgan, yillar davomida bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan tarjimonlarga ehtiyojni yanada orttiradi.

Shuni ahamiyatliki, O'zbekistonda sinxron tarjima yo'nalishi ustida ham sezilarli taqqiqlarni qayd etishimiz mumkin. Jumladan, O. Mo'minov, I.G'afurov, G'. Salomov, N.Qambarov va boshqa olimlarning tarjimashunoslikka doir bir necha o'quv qo'llanmalarida sinxron tarjima, uning xususiyatlari va metodlari, jarayon davomida mavjud bo'lgan muammo va qiyinchiliklar to'g'risida fikrlar bayon qilingan. Ammo shuni ham ta'kidlash joizki, bugungi kunga qadar ushbu muammolarga konseptual muammo, ya'ni yaxlit bir tizim sifatida qaralmagan. Taniqli olim N.A. Shermuhammedov konseptual muammoga quyidagicha ta'rif beradi: "Konseptual muammolar ilgari olingan ko'p sonli ma'lumotlar bilan bog'liq bo'lib, ularni tartibga solish va talqin qilish oqibatlarini keltirib chiqarish va gipotezalarini shakllantirish, mantiqiy izchillik talablariga muvofiq qarama-qarshiliklarni bartaraf etishni nazarda tutadi" [4; 332]. Shunday ekan, ushbu muammolarni o'rganishda ilgari olingan ma'lumotlarni tahlil qilish va mantiqiy ketma-ketlik asosida masalani yoritish maqsadga muvofiqdir.

Ma'lumki, tarjimani ma'lum turlarga ajratishda bir necha mezonlar mavjud. Taniqli olim Z.G. Proshinaning quyidagi klassifikatsiyasi bir necha kriteriyalarga asoslangan tarjima turlarni tasniflab beradi: [2; 15]

- 1) tarjimani kim amalga oshirishiga qarab: a) inson tarjimasi; b) kompyuter tarjimasi;
- 2) nutq shakliga ko'ra: a) yozma tarjima; b) matnning og'zaki tarjimasi (on-site translation); c) og'zaki nutqning og'zaki tarjimasi;
- 3) manbani idrok etish usuliga ko'ra: a) ko'rib tarjima qilish; b) eshitib tarjima qilish;
- 4) manbani idrok etish va tarjima qilish orasidagi vaqtning qiymatiga ko'ra: a) ketma-ket tarjima qilish; b) sinxron tarjima qilish;

- ... "vaqt" ("vaqt") vaqt bilan bogʻliq tarjima turi hisoblanadi. U shunday tarjima turi, unda tarjimon soʻzlovchining nutqini oʻsha vaqtning oʻzida bir yoki ikki marta qilib beradi. Hozirda tarjimon kabinetida oʻtirib, maxsus eshitiş vositalari yordamida eshitiş vositalari orqali tarjima qiladi. Ishitirokchilar talabiga qarab, talabga mos ravishda tarjima qiladi. Konferensiyalarda keng qamrovli uchun ushbu tarjima turi "konferens tarjima" deb ham ataladi.

Agjumanlarda so'zlovchi nutqini to'g'ridan-to'g'ri tarjima qilayotgan tarjimon, matn, ikkala tiling sintaktik qurilishi bir-biriga qay darajada mos kelishini inobatga olib, Chumonchi, og'zaki matnni ingliz tilidan o'zbek tiliga o'g'irayotganda asosiy gapda so'zlarning o'zaro sintaktik aloqasiga qaratish lozim. Chunki qat'iy so'z bo'lgan ingliz tili gap bo'laklari joylashuvi jihatdan o'zbek tilidan farq qiladi: The researcher used several methods while investigating the

...nlar murakkab gaplarni bir necha soddaroq gaplarga bo'lib aytilish (The ... left for Tokio where he contracted with a famous corporation which was ... a few years ago. — Rais Tokioga jo'nab ketdi. U yerda bir necha yil ilgari ... korporatsiya bilan shartnoma imzoladi), majhul nisbatdagi gaplarni ... birkmalarga aylantirish (The students who were mentioned at the meeting ... presentations. — Uchrashuvda nomlari tilga olingan talabalar taqdimotlar qilishdi) ... necha so'z birkmalarini bir so'z bilan aytish ("visual aids" — "ko'rgazmalar") ... ma'ga oshirishni mumkin.

Shuni ham ta'kidlash joizki, ma'lum bir xalqlar turmush tarzining asosini tushunchalar boshqa bir millat vakillariga umuman notanish bo'lishi